

SEJNEŃSKA KSIĘGA BAŚNI

Pracownię Kronik Sejneńskich w Ośrodku Pogranicze już od ponad dwudziestu lat prowadzi Bożena Szroeder. Tworzący ją młodzi mieszkańcy Sejn, wspólnie ze swoimi rodzicami i dziadkami, zbierają, dokumentują i opowiadają historię swojego miasteczka. Robią to poprzez różne formy pracy artystycznej i edukacyjnej, w tym wystawy, książki, spektakl teatralny *Kroniki Sejneńskie*, program *Sejneńskiej gry szklanych paciorków* oraz animacje filmowe. To niezwykle archiwum pamięci społeczności pogranicza budowane jest przez kolejne pokolenia z uwagą pasją i odwagą do tego, aby opowieść o Sejnach była wspólną dla całej wielokulturowej wspólnoty, polifoniczną, sąsiedzka. W jej tworzeniu towarzyszą im wybitni artyści i pedagodzy, a wypracowywane wspólnie działania i materiały stanowią inspirację i narzędzia dla pracy edukacyjnej w innych miejscach w Polsce i na świecie.

Przyszedł teraz czas na Sejneńską Księgę Baśni. Młodzi ludzie z Sejn, pod opieką wybitnych pisarzy zagłębili się w baśniowy świat dzieciństwa. Księga, która właśnie powstaje, nie jest tylko zapisem zasłyszanych historii, ale składa się z autorskich, literackich tekstów powstających w ramach tego projektu. Pięciu pisarzy - pięć zespołów warsztatowych - dziesięć sejneńskich baśni. Młodzi, pod opieką Bożeny Szroeder, współpracują z mistrzyniami i mistrzami słowa: Agatą Tuszyńską (pisarką, poetką, biografistką i reportażystką, autorką, m. in. bestsellerowej książki *Rodzinna historia lęku* oraz biografii noblisty Isaaca Bashevisa Singera), Janiną Osewską (poetką, nauczycielką i podróżniczką), Birutė Jonuškaitė (jedną z najbardziej znanych współczesnych pisarek litewskich, autorką *Maranty*), Małgorzatą Sporek-Czyżewską (reżyserką, autorką scenariuszy teatralnych i filmowych, animatorką kultury) i Krzysztofem Czyżewskim (pisarzem, poetą i eseistą).

Jak przygotować się do pisania Sejneńskiej Księgi Baśni? W ramach spotkań i warsztatów z młodzieżą dyskutowano o tym, czym jest baśń, o motywach baśniowych w pamięci kulturowej, o tym jakie baśnie i legendy przywołuje się w ich domach, o pierwszych baśniach na świecie i o tym kiedy zaczęto je spisywać, a także o tym, czym się różni warsztat bajkopisarza od warsztatu pisarza i poety. Młodzież wzięła też udział w warsztatach dziennikarskich, prowadzonych przez Bożenę Szroeder, które dotyczyły praktyki przeprowadzania wywiadów i ich dokumentowania. Po tych przygotowaniach, nadszedł czas na spotkania w domach uczestników programu, rozmowy z ich rodzicami i dziadkami o baśniach ich dzieciństwa. Małgorzata Sporek-Czyżewska zabrała swój zespół dwukrotnie do Grabowych Grądów, wioski zamieszkałej przez Rosjan-starobrzędowców, gdzie przeprowadzono wywiady dotyczące tradycji i opowieści związanych ze światem ich wierzeń i obyczajów.

W ramach warsztatów z kreatywnego pisania (w 2-3 osobowych zespołach), prowadzonych przez każdego z zaangażowanych pisarzy, powstały scenariusze baśni. Każdy z nich pracował inaczej. Z Janiną Osewską młodzi tworzyli mapy myśli i charakterystyki bohaterów, odkrywali wspólnie świat przyrody i czerpali z niego inspirację. Praca z Krzysztofem Czyżewskim oparta była na tradycyjnej korespondencji - praca nad poszczególnymi wątkami baśni odbywała się za pomocą wysyłanych do siebie listów, a także spotkań i konsultacji, wreszcie odwiedzin Dworu Miłosza i wspólnych spacerów alejami parku krasnogrudzkiego; pierwsza z baśni, nawiązująca do biografii Czesława Miłosza, skupia się na młodzieńczych marzeniach i dochowaniu im wierności w dorosłym życiu; druga natomiast zanurzona jest w tradycji cygańskiej, którą młodzi zgłębiali podczas spotkań, oglądając filmy i czytając cygańskie baśnie. Z Agatą Tuszyńską młodzi pochylili się nad utraconym, nieobecny już światem żydowskim; spotykali się na codziennych konsultacjach online, zgłębiali razem detale opowieści, dopracowywali literacko opisy przedmiotów, język, którym posługują się postacie. Małgorzata Sporek-Czyżewska, podczas wyjazdów do Grabowych Grądów i indywidualnych spotkań, wprowadzała młodzież w świat Rosjan-starobrzędowców, szukając inspiracji w wysłuchanych opowieściach, które ich rozmówcy zasłyszeli w dzieciństwie: tych baśniowych ale też zaczerpniętych z życia. Birute Januskaite pracowała ze swoim zespołem w czasie spotkań na zoomie, wprowadzając młodych w świat tradycji litewskich, zwłaszcza tych zachowanych na Sejneńszczyźnie, w jej rodzinnych okolicach Puńska i jeziora Sereje.

Sejneńska Księga Baśni posiada także oryginalną szatę graficzną, stworzoną przez uczestników projektu pod opieką Wiesława Szumińskiego. Opowieść plastyczna dopełnia różnorodny świat baśniowych opowieści.

Jakie są te nowe, sejneńskie baśnie? Jest w nich maszyna do podróży w czasie, moc natury i ziół, magiczny kostur, młodzińcze marzenia, sękacz i piękna dziewczyna o imieniu Krasnogruda. Zanurzone w wielokulturowej tradycji polsko-litewskiego pogranicza, obejmują świat sąsiedzki, w którym współistnieją motywy kultury litewskiej, starowierskiej, żydowskiej, polskiej, cygańskiej. Są to baśnie

z pogranicza, nie tylko tego kulturowego, ale też pogranicza świata natury i cywilizacji, świata dziecięcego i dorosłości, historii i teraźniejszości. Czerpią one inspirację z bogatego dziedzictwa regionu, ale przede wszystkim są głosem młodych sejneńskich bajkopisarzy, którzy mówią o tym, co dla nich istotne: o potrzebie akceptacji, wyzwaniach związanych z wkraczaniem w dorosłość, o poszukiwaniu własnej tożsamości, o sile kontynuacji i wierności.

Sejneńska Księga Baśni opublikowana zostanie online i dostępna będzie na stronie internetowej Pogranicza: www.pogranicze.sejny.pl.

Ministerstwo
Kultury
Dziedzictwa
Narodowego
i Sportu.

Projekt zrealizowany został dzięki dofinansowaniu w ramach programu Edukacja Kulturalna 2021 Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.